

Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945

Op een heuvel in het Gelderse Groesbeek ligt, vlakbij de plek waar op 17 september 1944 de parachutisten van de 82e Airborne Division het begin van Operatie Market Garden inluidden, het Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945. Een plek die veel meer geschiedenis herbergt dan je in eerste instantie zou vermoeden.

Ramses Peters is
redacteur van Kleio.

De prachtige groene locatie van het compacte museum is niet alleen vanwege *Market Garden* van historisch belang. In februari 1945 startte hier het Rijnlandoffensief, één van de grootste geallieerde aanvallen uit de Tweede Wereldoorlog en de grootste militaire operatie ooit uitgevoerd op Nederlands grondgebied. Tussen de 450.000 en 500.000 manschappen verzamelden zich in het Rijk van Nijmegen voor *Operation Veritable*, de westelijke aanval op Duitsland die de laatste fase van de Tweede Wereldoorlog inluide. Reden genoeg om hier een herdenkingsmuseum te bouwen, gewijd aan de bevrijding. Het museum werd in 1987 gehuisvest in de barakken van het voormalige werkeiland Neeltje Jans. Inmiddels is het een museum met een (inter)nationale uitstraling, dat veel aan educatie doet.

Bruidsjurken van parachutes

Hoewel de kern van de collectie in Groesbeek de bevrijding van Nederland en die van de regio rondom Arnhem en Nijmegen in het bijzonder betreft, is het verhaal dat men tijdens een bezoek krijgt voorgeschoteld veel breder. De opzet van het museum laat zich lezen als een hoofdstuk uit een schoolboek over de Tweede Wereldoorlog: in chronologische volgorde komen de opkomst van de NSDAP en de NSB, de bezetting en de bevrijding van Nederland en Nederlands-Indië, de wederopbouw van Europa en ten slotte de rol die oorlogen heden ten dage nog steeds in de wereld spelen voorbij. Er wordt getracht een zo veelzijdig mogelijk beeld van de oorlogstijd te schetsen. Zo is er een tableau over de rol van vrouwen in de oorlogsindustrie, worden de persoonlijke ervaringen van Canadese én Duitse militairen

Beleef
de Vrijheid!
Experience
Freedom!
Erlebe
die Freiheit!

www.liberationmuseum.com
Groesbeek - The Netherlands

behandeld en komen we veel te weten over liefdesrelaties in oorlogstijd. De museumroute eindigt met gelegenheid tot bezinning in de herdenkingskoepel, waar de *Roll of Honor* te zien is: een lijst met de namen van de ruim 150.000 westerse geallieerden die tussen D-Day en de Duitse capitulatie zijn gesneuveld. Deze koepel heeft de vorm van een parachute ter nagedachtenis aan de gesneuvelden bij *Market Garden*. Een groot gedeelte van bovenstaand verhaal wordt verteld aan de hand van originele voorwerpen, geluiden en beeldfragmenten. De fragmenten die betrekking hebben op de bevrijding van het gebied rondom Nijmegen zijn het spectaculairst. In willekeurige volgorde zijn bijvoorbeeld een Duitse éénmansduikboot gevonden in de Waal geflankeerd door originele filmfragmenten, de stafkassen gebruikt bij *Market Garden* en *Operation Veritable* en een neergestort uitgebrand zweefvliegtuig. Bij het zweefvliegtuig is ook te zien hoe materiële resten van de parachutistenlanding door de lokale bevolking zijn hergebruikt. Zo zijn er bruidsjurken gemaakt van parachutestof, werd de houten bodem van het vliegtuig een opbergkast en hoopt het museum ooit nog de hand te leggen op een beenprothese gemaakt van de metalen behuizing van een zweefvliegtuig. Uit andere perioden zijn bijvoorbeeld de schoenen van Faas Wilkes, ook in oorlogstijd een belangrijk voetballer en persoonlijke documenten van Anton Mussert het vermelden waard. De originele voorwerpen worden afgewisseld met verschillende tableaux vivants van situaties in oorlogstijd: een raam uit de Kristallnacht, de cel van Titus Brandsma, een schuilkelder, de geallieerde oversteek van de Waal bij Nijmegen en een straat tijdens de bevrijding, om maar een paar voorbeelden te noemen. Men moet zich

echt inleven met de zogenaamde dilemmakast. Bezoekers krijgen de keuze die men tijdens de bezetting moest maken, voorgeschoteld: collaboreren, je verzetten of aanpassen? Daarnaast moet ook zeker de grote maquette van de omgeving van Groesbeek genoemd worden, waar door middel van geluidsfragmenten en oplichtende onderdelen de gebeurtenissen rond Operatie *Market Garden* worden verteld.

Veel educatie

Op educatief gebied is er een uitgebreid aanbod. Bij het museum kan een lespakket worden aangevraagd ter voorbereiding op een museumbezoek. Dit pakket bevat naast een lesopzet een aantal boeken over de museumcollectie en de ervaringen van mensen tijdens de oorlog, een film over de gebeurtenissen in de grensregio en een cd-rom met fotomateriaal. Ook is er op de website een lesbrief voor de bovenbouw te vinden, die met enige aanpassing ook in de onderbouw van het voortgezet onderwijs te gebruiken is.

Elk museumbezoek begint met een korte toelichting over het museum en een inleidende film. Daarna zijn er verschillende programma's voor onder- en bovenbouw. Ieder bezoek eindigt in de Erekoepel, waar leerlingen de gelegenheid krijgen hun gedachten op te schrijven en deze op te hangen in de Vrijheidsboom. Desgewenst kan na het museum onder begeleiding de Canadese militaire begraafplaats, die vlakbij ligt, bezocht worden. Voor de hogere klassen van het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs zijn opdrachten gemaakt, die tijdens een bezoek, onder begeleiding van een aantal coaches van het museum, kunnen worden uitgevoerd. Op de website van het museum zijn deze opdrachten, uitgesplitst naar leerjaar en niveau, gratis te downloaden. Het gaat hier om een reeks vragen bij elk van de 77 wanden van het museum, die de leerlingen in feite door het museum heen loodsen. Voor de bovenbouw worden er rondleidingen georganiseerd. Ik kreeg een tour door het museum van directeur Wiel Lenders, ooit zelf geschiedenisdocent, en

ik kan de rondleidingen van harte aanbevelen. Hoewel de teksten op de wanden bij de objecten en voorstellingen meer dan voldoende informatie geven, komt de collectie nog meer tot leven als daar op een enthousiaste manier een goed verhaal bij verteld wordt, al is dat verhaal niet altijd even leuk.

"Wist u dat in de jaren dertig de relatieve aanhang van de NSDAP in Duitsland onder leraren en dan in het bijzonder geschiedenisleraren het grootst was?" Leerlingen die een praktische opdracht willen uitvoeren vinden op de website verwijzingen naar meer informatie over de Tweede Wereldoorlog en de bevrijding. Speciale vermelding verdient het werkbezoek voor leraren in opleiding. Tegen een sterk gereduceerd tarief krijgen zij een inleiding over de educatieve mogelijkheden van het museum, een rondleiding en een film te zien.

Nieuw museum

Het Bevrijdingsmuseum begint uit de verouderde barakken van Neeltje Jans te groeien en op dit moment zijn er vergaande plannen om samen met het Airborne Museum in Oosterbeek en het Nationaal Oorlogs- en Verzetsmuseum in Overloon een nieuw museum over de Tweede Wereldoorlog op te zetten in Nijmegen. Dit nieuwe museum zou de grootste collectie objecten uit de Tweede Wereldoorlog in Nederland bezitten. De oorspronkelijke musea blijven bestaan, maar worden zogenaamde site-musea van de hoofdlocatie in Nijmegen. Definitief zijn de plannen nog niet, maar wellicht dat we over twee jaar het Bevrijdingsmuseum in een nieuw jasje nogmaals bespreken. ■

Het museum en de Erekoepel.
Links:
een schuilkelder.

Op de website www.bevrijdingsmuseum.nl is meer informatie over het educatieve aanbod te lezen en is educatief materiaal te downloaden.